

หลักการประกอบ

อนึ่ง ปัจจัย เป็นกัมมวาจก, ภาววาจก

โดยพระมหาธรรมรงค์ ธรรมภาณี ป.ธ.๙

ขั้นตอนการประกอบ อเน็ย ปัจจัย

อนึ่ง ปัจจัยมีวิธีการใช้เหมือนกับ ตพฺพ ปัจจัย แต่ต่างกันตรงที่ อนึ่ง ปัจจัยขึ้นต้นพยัญชนะ (ต) ส่วน อนึ่ง ปัจจัยขึ้นต้นด้วยสระ ดังนั้นในการ ประกอบขึ้นเป็นกิริยาจึงไม่ต้องลง อิ อากม มีรายละเอียดที่ควรทราบดังนี้

๑. ไม่ลงปัจจัยประจําหมวดธาตุ ๖ หมวด คือ

๑) หมวด ฎ ธาตุ

๒) หมวด รุ ธาตุ (แต่ยังคงลงนิคคหิตอากมได้)

๓) หมวด สุ ธาตุ

๔) หมวด กี ธาตุ

๕) หมวด คห ธาตุ

๖)หมวด ตน ธาตุ

๒.บังคับลงปัจจัยประจำหมวดธาตุ ๒ หมวด คือ

๑)หมวด ทิว ธาตุ

๒)หมวด จุร ธาตุ (ลงเฉพาะ เณ ปัจจัยเพื่อพฤทธิ์สระต้นธาตุ)

๓.ไม่ต้องลง อิ อากมไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

๔.ลงหลังเอกสระธาตุที่เป็น อา ให้ลบ อา แล้วที่ชะ อ ที่ อนีย เป็น อา

๕.เมื่อลงหลังธาตุที่มี ร, ห เป็นที่สุดธาตุให้เปลง น เป็น ณ

๖.ใช้คุณนามเมื่ออยู่หน้านาม ใช้เป็นกริยาคุณพากย์เมื่อไม่กริยาอื่นใดที่

สามารถคุณพากย์ได้ ใช้เป็นวิกติกัตตาเมื่ออยู่หน้ากริยาว่ามี ว่าเป็น

อนิย ปัจจัย

กัมมวาทก

สกัมม.

บังคับลง
ย, เณ

อนิย

วิภัตตินาม

ปัจจัยประจําหมวดธาตุอื่น ๆ
ไม่ต้องลง

อนิย ปัจจัย

ภาวฉาก

อกัมม.

บังคับลง
ย, เณ

อนิย

เอกวจนะ
นปุงสกสิงค์

ปัจจัยประจําหมวดธาตุอื่น ๆ
ไม่ต้องลง

๑.เอกสระธาตุที่เป็นสระ อิ, อี พยัญจน์ อิ, อี เป็น เอ แล้วแปลง เอ เป็น อย

สี+อนิย+ติ

สยนิย

อัน...ฟังนอน

นี+อนิย+ติ

นยนิย

อัน...ฟังนำไป

กี+อนิย+ติ

กยนิย

อัน...ฟังซื้อ

จี+อนิย+ติ

จยนิย

อัน...ฟังสั่งสม

๒.เอกสระธาตุที่เป็นสระ อุ, อู พยัญจน์ อุ, อู เป็น โอ แล้วแปลง โอ เป็น อว

ภู+อนิย+ติ

ภวนิย

อัน...ฟังเป็น

สุ+อนิย+ติ

สวนิย

อัน...ฟังฟัง

จุ+อนิย+ติ

จวนิย

อัน...ฟังสั่งสม

๓.เอกสระธาตุที่เป็นสระ อา ให้ลบ อา แล้วที่สระ อ ที่ อนิย กลายเป็น อานิย

ทา+อนิย+ลี

ทานิย๋

อัน...ฟังให้

ปา+อนิย+ลี

ปานิย๋

อัน...ฟังดื่ม

ฐา+อนิย+ลี

ฐานิย๋

อัน...ฟังยีน

นุหา+อนิย+ลี

นุหานิย๋

อัน...ฟังอาบ

นิ+ยา+อนิย+ลี

นิยยานิย๋

อัน...ฟังนำออก

ปฏิวา+อนิย+ลี

ปฏิวานิย๋

อัน...ฟังฟุ้งไป

ปริ+หา+อนิย+ลี

ปริหานิย๋

อัน...ฟังล้อม

อา+ญา+อนิย+ลี

อาชานิย๋

อัน...ฟังรู้

๔.ธาตุหมวด รุฐ ธาตุลงปัจจัยประจําหมวดธาตุและลงนิกคหิตอาคมกลาง
ธาตุ จากนั้นให้แปลงนิกคหิตเป็นพยัญชนะที่สุทธวรรคของพยัญชนะที่สุทธ
ธาตูก่อนลง อนีเย ปัจจัย เช่น

รุฐ+อนีเย+ลี

=รุฐฐนีเย

อัน...ฟังปิด

มฺจ+อนีเย+ลี

=มฺจจนีเย

อัน...ฟังปล่อย

ภุช+อนีเย+ลี

=ภุชชนีเย

อัน...ฟังกิน

ภิท+อนีเย+ลี

=ภินฺทนีเย

อัน...ฟังทำลาย

ลีป+อนีเย+ลี

=ลีมฺปนีเย

อัน...ฟังฉาบ

ลีจ+อนีเย+ลี

=ลีจจนีเย

อัน...ฟังรด

 อีกวิธีหนึ่ง ถ้าไม่ลงนิคคหิตอาคมให้พฤษธีสระต้นธาตุได้ เช่น

รฐ+อนิย+ลี

=โรธนีย

อัน...ฟังปิด

มฺจ+อนิย+ลี

=โมจนีย

อัน...ฟังปล่อย

ภุช+อนิย+ลี

=โภชนีย

อัน...ฟังกิน

ภิท+อนิย+ลี

=เภทนีย

อัน...ฟังทำลาย

ลีป+อนิย+ลี

=เลปนีย

อัน...ฟังฉาบ

ลีจ+อนิย+ลี

=เสจนีย

อัน...ฟังรด

๕. ชาติหมวด ทิว ชาติต้องลง ย ปัจจัยก่อนเสมอ จากนั้นแปลง ย ปัจจัยกับ
ที่สุดชาติเป็นอย่างอื่น (เหมือนในอาขยาต) เช่น

ทิว+ย+อนิย+ลี

=ทิพุนิย

อัน...ฟังเล่น

ลิว+ย+อนิย+ลี

=ลีพุนิย

อัน...ฟังเย็บ

พฐ+ย+อนิย+ลี

=พฐุณิย

อัน...ฟังตรัสรู้

มฺห+ย+อนิย+ลี

=มฺยุหนิย

อัน...ฟังหลง

มฺส+ย+อนิย+ลี

=มฺสุสนิย

อัน...ฟังลืม

กฐ+ย+อนิย+ลี

=กฐุณิย

อัน...ฟังโกรธ

ตป+ย+อนิย+ลี

=ตปฺปนียํ

อัน...ฟังแต่อดร้อน

มท+ย+อนิย+ลี

=มชฺชนียํ

อัน...ฟังเมา

กุป+ย+อนิย+ลี

=กุปฺปนียํ

อัน...ฟังโกรธ

นต+ย+อนิย+ลี

=นจฺจนียํ

อัน...ฟังฟ้อน

ตฺส+ย+อนิย+ลี

=ตฺสฺสนียํ

อัน...ฟังยินดี

กิลิส+ย+อนิย+ลี

=กิลิสฺสนียํ

อัน...ฟังเศร้าหมอง

ทป+ย+อนิย+ลี

=ทปฺปนียํ

อัน...ฟังรุ่งเรือง

๘.ธาตุหมวด จุร ธาตุต้องลง เณ ปัจจัยประจําหมวดธาตุก่อนลง อนนีย ปัจจัย เพื่อพฤทธิสระต้นธาตุ เมื่อพฤทธิแล้วให้ลบทิ้งเสมอ เช่น

 อเนกสระธาตุที่ขึ้นต้นด้วยสระ อุ พฤทธิ อุ เป็น โอ

อสุ+เณ+อนนีย+ลี = โสมนียํ อัน...ฟังประกาศ

อจุร+เณ+อนนีย+ลี = โจรณียํ อัน...ฟังลัก

อคุป+เณ+อนนีย+ลี = โคปนียํ อัน...ฟังรักษา

อรูป+เณ+อนนีย+ลี = โรปนียํ อัน...ฟังปลุก

อจุท+เณ+อนนีย+ลี = โจทนียํ อัน...ฟังท้วง

 อเนกสระธาตุที่ขึ้นต้นด้วยสระ อ พุทธิ อ เป็น อา

อภี+วที+เณ+อนีย+ลี	=อภิวาหนีย	อัน...ฟังไหว
ฉป+เณ+อนีย+ลี	=ฉาปหนีย	อัน...ฟังเผา
ปห+เณ+อนีย+ลี	=ปาหนีย	อัน...ฟังส่งไป
จท+เณ+อนีย+ลี	=จาหนีย	อัน...ฟังมุงบัง
ป+ญป+เณ+อนีย+ลี	=ปญญาปหนีย	อัน...ฟังบัญญัติ
ธร+เณ+อนีย+ลี	=ธารหนีย	อัน...ฟังทรงไว้
วร+เณ+อนีย+ลี	=วารหนีย	อัน...ฟังห้าม

 อเนกสัระธาตุที่ขึ้นต้นด้วยสระ อี พยัญจน์ อี เป็น เอ

ทิส+เณ+อนิย+ลี =เทศนีย์

อัน...ฟังแสดง

(แสดงสิ่งที่เป็นนามธรรม)

=ทสุสนีย์

อัน...ฟังแสดง

(แสดงสิ่งที่เป็นรูปธรรม)

ปิส+เณ+อนิย+ลี =เปสนีย์

อัน...ฟังส่งไป

ป+วิท+เณ+อนิย+ลี =ปเวทนีย์

อัน...ฟังประกาศ

ธาตุที่มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลังพยัญชนะต้นธาตุให้ลง อนิย ปัจจัย ได้เลยไม่ต้องพฤทธิ

ม_๑น_๒ต_๓+เณ+อนิย+ลี

=ม_๑น_๒ต_๓นีย

อัน...ฟังปรึกษา

ส_๑ล_๒ก_๓ข+เณ+อนิย+ลี

=ส_๑ล_๒ก_๓ข_๔นีย

อัน...ฟังกำหนด

จ_๑ิน_๒ต_๓+เณ+อนิย+ลี

=จ_๑ิน_๒ต_๓นีย

อัน...ฟังคิด

จ_๑ท_๒ท_๓+เณ+อนิย+ลี

=จ_๑ท_๒ท_๓นีย

อัน...ฟังทิ้ง

ป_๑ริ+ว_๒ช_๓ช+เณ+อนิย+ลี

=ป_๑ริ+ว_๒ช_๓ช_๔นีย

อัน...ฟังเว้น

ต_๑ช_๒ช+เณ+อนิย+ลี

=ต_๑ช_๒ช_๓นีย

อัน...ฟังคุกคาม

 ภาตุมที่มีสระตั้นภาตุมเสีงยาว (อา, อี, อู, เอ, โอ) ให้งง อนี๋ย ปัจจัยได้
เลยไม้ต้องพฤทธิ

ปาล+เณ+อนี๋ย+ลี

=ปาลนี๋ย

อัน...ฟังรักษา

ภาช+เณ+อนี๋ย+ลี

=ภาชนี๋ย

อัน...ฟังแบ่ง

มาน+เณ+อนี๋ย+ลี

=มานนี๋ย

อัน...ฟังนับถือ

มาป+เณ+อนี๋ย+ลี

=มาปนี๋ย

อัน...ฟังสร้าง

ปีฬ+เณ+อนี๋ย+ลี

=ปีฬนี๋ย

อัน...ฟังบีบ

ปฺช+เณ+อนี๋ย+ลี

=ปฺชนี๋ย

อัน...ฟังบูชา

สฺจ+เณ+อนี๋ย+ลี

=สฺจนี๋ย

อัน...ฟังบ่ง

 ชาติที่มีสระ อี อยู่ที่พยัญชนะที่สุดธาตุให้ลงนิคคหิตอาคมกลางธาตุ

แล้วแปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุดวรรณของพยัญชนะที่สุดธาตุนั้น

อุ+ปฺ+เท+อนิย+ลี

=อุปฺ+ณฺ+ณิย

อัน...ฟังเยาะเย้ย

มฺ+เท+อนิย+ลี

=มณฺ+ณิย

อัน...ฟังประดับ

กปฺ+เท+อนิย+ลี

=กมฺ+ปฺ+ณิย

อัน...ฟังห้วนไหว

ปฺ+พฺ+เท+อนิย+ลี

=ปฺ+ลฺ+พฺ+ณฺ+ณิย

อัน...ฟังกังวล

ขุ+ลี+เท+อนิย+ลี

=ขุ+ลี+ณิย

อัน...ฟังดำ

วภฺ+เท+อนิย+ลี

=วภฺ+ณิย

อัน...ฟังตวาด

 ชาติบางตัวไม่ต้องพหุทธิ์ระต้นชาติ แม้ระต้นชาติจะเป็นรัสสะไม

มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลังก็ตาม

ฐป+เณ+อนีย+ลี

=ฐปนีย

อัน...ฟังตั้งไว้

ทม+เณ+อนีย+ลี

=ทมนีย

อัน...ฟังฝึก

ถก+เณ+อนีย+ลี

=ถกนีย

อัน...ฟังถาก

ฏฎ+เณ+อนีย+ลี

=ฏฎนีย

อัน...ฟังพยายาม

๔. ชาติที่มีที่สุดชาติเป็น ร, ห ให้แปลง น ที่ อนิย เป็น ณ

กร+อนิย+ลี

กรณีย

อัน...พึงทำ

มร+อนิย+ลี

มรณีย

อัน...พึงตาย

คห+อนิย+ลี

คหณีย

อัน...พึงถือเอา

ครห+อนิย+ลี

ครหณีย

อัน...พึงตำหนิ

ชาคร+อนิย+ลี

ชาครณีย

อัน...พึงตี

 เฉพาะ รณ, อป ชาติ ให้แปลง น ที่ อนิย เป็น ณ เป็นกรณียพิเศษ

รณ+อนิย+ลี

รณีย

อัน...พึงยินดี

ป+อป+อนิย+ลี

ปาปณีย

อัน...พึงบรรลุ

๑๐.อเนกสัระธาตุตัวอื่น ๆ นอกจากนี้ให้ลง อนิย ปัจจัยได้เลย

ปจ+อนิย+ลี

ปจนิย

อัน...ฟังหุง

อิกฺข+อนิย+ลี

อิกฺขนิย

อัน...ฟังเห็น

ลภ+อนิย+ลี

ลภนิย

อัน...ฟังได้

คฺม+อนิย+ลี

คฺมนิย

อัน...ฟังไป

อา+ธาธ+อนิย+ลี

อาธาธนิย

อัน...ฟังยินดี